Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луцький національний технічний університет
Одеський національний економічний університет
Сумський державний університет
АТ «Сенс Банк»

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції

27 листопада 2024 р.

Полтава
2024

УДК 336.7 (06)
М.34

Редакційна колегія:
Степова О.В., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Онищенко С.В., д.е.н., професор, директор Навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права; Єгоричева С.Б., д.е.н., професор; Пташенко Л.О., д.е.н., професор; Дмитренко А.В., д.е.н., доцент; Свистун Л.А., к.е.н., доцент; Маслій О.А., к.е.н., доцент; Худолій Ю.С., к.е.н., доцент; Глушко А.Д., к.е.н., доцент; Вовченко О.С., к.е.н., доцент.

М.34 **Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи**: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27 листопада 2024 р. Полтава: НУПП, 2024. 164 с.

ISBN 978-966-616-184-3

У збірнику матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції представлено широкий спектр питань, пов’язаних із розвитком фінансового ринку України в сучасних умовах. Дослідження авторів охоплюють теоретичні та практичні аспекти функціонування фінансового сектору, зокрема: аналіз світового досвіду та його адаптацію до українських реалій; забезпечення стабільності та безпеки фінансового ринку; тенденції розвитку грошово-кредитного ринку та їх вплив на економіку; ефективні методи управління фінансами підприємств; гармонізацію національної системи обліку, аудиту та оподаткування з європейськими стандартами.
Участь у конференції взяли науковці та практики з Польщі, Литви, Латвії, Румунії, Естонії та різних міст України: Вінниці, Києва, Луцька, Львова, Мелітополя, Одеси, Сум.
Призначений для фахівців фінансового ринку, працівників фінансової сфери, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 336.7 (06)

ISBN 978-966-616-184-3

© Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка

Проте, на відміну від фондового ринку, інвестування в криптовалюти пов'язане з високими ризиками, такими як висока волатильність, регуляторна невизначеність, кіберзагрози та шахрайство. Ціни на криптовалюти можуть різко змінюватися за короткий проміжок часу, що може призвести до значних втрат. З іншого боку, хакери можуть атакувати криптовалютні біржі та гаманці, що призводить до втрати коштів інвесторів та трейдерів. І на відміну від традиційних фінансових інструментів, криптовалюти не застраховані державою.

При цьому, слід також відзначити, що не зважаючи на бурхливий розвиток криптовалют, у більшості країнах залишається регуляторна невизначеність на даному сегменті фінансового ринку. Багато країн все ще розробляють чіткі правила регулювання криптовалютного ринку, що створює як ризики, так і можливості для інвесторів. При цьому, регулятори різних країн починають приділяти більше уваги DeFi, розробляючи відповідні нормативні рамки.

Отже, незважаючи на всі виклики, криптовалюти продовжують демонструвати значний потенціал для зростання та розвитку. Світовий ринок криптовалют є динамічним і постійно розвивається, стимулюючи розвиток фінансових технологій та інновацій. І хоча, інвестування в криптовалюти пов'язане з високими ризиками, але також відкриває можливості для отримання високої прибутковості та диверсифікації портфеля інвесторів.

Література

1. Прасад А. SEC дозволив запуск Bitcoin-ETF після 10 років відмов. *Журнал Forbes Ukraine.* URL: https://forbes.ua/news/sec-dozvoliv-zapusk-bitcoin-etf-pislya-desyati-rokiv-vidmov-11012024-18441.
2. Тарасовський Ю. Регулятор США схвалив спотові ETF для інвестицій у криптовалюту Ethereum. *Журнал Forbes Ukraine*. URL: https://forbes.ua/news/regulyator-ssha-skhvaliv-spotovi-etf-dlya-investitsiy-v-kriptovalyutu-ethereum-24052024-21341.
3. Україна стала другою у Східній Європі за обсягом криптовалютних транзакцій. *Forex.ua. Finance news.* URL: https://forex.ua/kriptovalyuti/ukrayina-stala-drugoyu-u-shidnij-yevropi-za-obsyagom-kryptovalyutnyh-tranzaktsij.html.

УДК 336.74

Худолій Юлія Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент
Токар Олександр Олександрович,
студент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

РОЗВИТОК ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Валютний ринок України – це сукупність відносин у сфері торгівлі валютними цінностями в Україні між суб'єктами валютного ринку України, між суб'єктами ринку та їх клієнтами, між суб'єктами ринку і Національним банком України, а також між Національним банком і його клієнтами, у яких суб'єкти ринку або Національний банк є стороною договору з купівлі, продажу або обміну валютних цінностей [1].

Якщо зробити аналіз обсягу операцій банків на валютному ринку України, не включаючи операції від Національного банку України, у період з початку 2021 року по кінець вересня 2024 року, з'являється змога прослідкувати за розвитком валютного ринку нашої держави та детально оцінити його сьогоднішній стан у порівнянні з минулими показниками (рис. 1).

2021 рік відзначився поступовим виходом економіки України з кризи, спричиненої пандемією COVID-19. Завдяки стабілізації економічної активності і відновленню міжнародної торгівлі, валютний ринок демонстрував відносну стабільність.

Назва валюти	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік (по 30.09)	Відхилення (+;-)					
					2022/2021		2023/2022		2024/2023	
					млн. дол.	%	млн. дол.	%	млн. дол.	%
із безготівковою іноземною валютою	117657,15	29164,21	13625,40	21448,50	-88492,94	-75,21%	-15538,81	-53,28%	7823,10	57,42%
із готівковою іноземною валютою:										
продажу	20297,77	12224,66	18926,45	18457,14	-8073,11	-39,77%	6701,79	54,82%	-469,31	-2,48%
купівлі	21512,49	11215,16	15564,40	11057,82	-10297,33	-47,87%	4349,24	38,78%	-4506,59	-28,95%
сальдо	-1214,72	1009,50	3362,05	7399,32	2224,22	-183,11%	2352,55	233,04%	4037,27	120,08%
у тому числі обсяг операцій із готівковою іноземною валютою небанківських фінансових установ:										
продажу	14110,76	8590,80	12827,42	9197,33	-5519,96	-39,12%	4236,62	49,32%	-3630,09	-28,30%
купівлі	14127,12	8625,82	12837,64	9206,16	-5501,30	-38,94%	4211,82	48,83%	-3631,48	-28,29%
сальдо	-16,36	-35,02	-10,22	-8,83	-18,66	114,06%	24,80	-70,82%	1,39	-13,60%

Рис. 1. Обсяг операцій банків на валютному ринку України (без операцій НБУ) у 2021–2024 рр., млн. дол. США в еквіваленті

Джерело: розраховано автором на основі [2].

Національний банк України продовжував політику плаваючого курсоутворення, що дозволяло гривні адаптуватися до ринкових умов. Операції банків у цей період зосереджувалися на підтримці валютної ліквідності, проведенні валютних свопів та форвардних операцій для страхування валютних ризиків.

Початок 2022 року став переломним для валютного ринку України через повномасштабне військове вторгнення росії. 24 лютого 2022 року був прийнятий Указ Президента України «Про введення воєнного стану» [3]. В свою чергу НБУ прийняв Постанову № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [4]. Цей нормативно-правовий документ визначив новий порядок роботи банківської системи України, в тому числі і валютного ринку.

Тому, в перший день війни, робота валютного ринку була повністю зупинена, за виключенням обмінних операцій, та було зафіксовано офіційний курс валют. Було заборонено видачу іноземної валюти з рахунків, крім видачі тим суб'єктам господарювання, які здійснювали виконання мобілізаційних планів. Також був введений мораторій на транскордонні валютні платежі та тимчасово заблоковано випуск, обіг електронних грошей та поповнення електронних гаманців. Національний банк України, як головний виконавчий орган валютного регулювання, почав здійснювати валютне регулювання з метою забезпечення макроекономічної стабільності.

У липні 2023 року Національний банк оприлюднив Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. На початку жовтня 2023 року, з огляду на стійкий прогрес у зниженні інфляції, накопичення значного рівня міжнародних резервів, збільшення привабливості гривневих депозитів та ОВДП, Національний банк України переходить до режиму керованої гнучкості обмінного курсу, що дає змогу посилити стійкість валютного ринку та економіки. Новий режим посилив стійкість української економіки, а також сприяв кращій адаптації до внутрішніх і зовнішніх шоків та зменшив ризики накопичення валютних дисбалансів, які можуть генерувати тривале утримання фіксованого курсу [5].

Формування цих передумов дало змогу НБУ в травні 2024 року паралельно розпочати реалізацію другого етапу пом'якшення валютних обмежень. Так, серед планів Національного банку, передбачених другим етапом пом'якшення валютних обмежень: лібералізація торгового фінансування; збільшення можливостей банків управляти валютними ризиками; зняття обмежень для бізнесу на сплату відсотків за «старими» зовнішніми кредитами, тобто тими, які не охоплює перший етап пом'якшення обмежень.

На третьому етапі НБУ поступово зменшить валютні обмеження до того рівня, який діяв до початку повномасштабної війни. Дозволятимуться виплати за всіма кредитами та інвестиціями, населенню буде надано можливість здійснювати більше операцій, таких як перекази на картки іноземних банків з гривневих платіжних карток. Поступово будуть дозволені операції з деривативами: це операції «своп» та «форвард» й передбачено можливість кредитування іноземців та здійснення інвестицій за кордон [6].

Отже, валютний ринок України в умовах війни продовжує функціонувати, але в набагато менших масштабах. Його розвиток є критично важливим для української економіки. Для стабілізації та розвитку валютного ринку нашої держави Національному банку України необхідно продовжувати вести зважену ефективну ліберально-керовану політику регулювання валютного ринку, яка передбачає програми співпраці з МВФ та міжнародними партнерами для підтримки гривні, утримання високих депозитних відсоткових ставок для привабливості гривневих активів, удосконалення структури внутрішнього валютного ринку відповідно до міжнародної практики, стимулювання експорту та забезпечення платіжного балансу.

Література

1. Про затвердження Положення про структуру валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України: Постанова Національного банку від 14.12.2023 р. №161, зі змінами та доповненнями. URL: http://surl.li/puckcf.

2. Валютний ринок. *Дані офіційного сайту Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-market.

3. Про введення воєнного стану: Указ президента України від 24 лютого 2022 р. №64/2022. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397.

4. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України. Дані офіційного сайту Національного банку України. URL: http://surl.li/witzbg.

5. НБУ переходить до режиму керованої гнучкості курсу. Дані офіційного сайту Національного банку України. URL: http://surl.li/vxssye.

6. План роботи з курсом та валютними обмеженнями. Дані офіційного сайту Національного банку України. URL: http://surl.li/lxndad.

7. Глушко А.Д. Маслій О.А. Вплив інформаційної політики на рівень фінансової безпеки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022. №46. С. 39-46.